

KEMALETTİN KAMU'NUN ŞİİRLERİNDE POETİK YAPI: İMAJ, DİL VE ÜSLUP

*Özden APAYDIN**

ÖZET

Bu çalışma, Türk edebiyatının mütareke dönemi şairlerinden Kemalettin Kamu'nun şiirlerindeki imaj, dil ve üslup özelliklerini değerlendirmeyi amaçlamıştır. Bu özellikler, Kamu'nun şiirlerindeki poetik yapıyı ortaya çıkarması bakımından oldukça önemlidir. Şiirlerdeki imajlar ortak özelliklerine göre belli başlıklar altında toplanarak sınıflandırılmıştır. Eserlerinde yer verdiği imajların değerlendirilmesi ile ortaya çıkan bu başlıkların, Kamu'nun iç dünyasını daha somut bir biçimde yansıtmaları bakımından ayrıca bir değeri olduğu düşünülmektedir. Kemalettin Kamu'nun şiirlerinde kullandığı dil ve üslup ise ayrı bir bölümde incelenmiştir.

Anahtar sözcükler: Kemalettin Kamu, imaj, dil, üslup.

THE POETIC STRUCTURE IN KEMALETTİN KAMU'S POEMS: IMAGE, LANGUAGE, AND STYLE

ABSTRACT

This study aims to evaluate the features of image, language and style in the poems of Kemalettin Kamu, a poet of Turkish literature in Armistice era. These features are quite important to reveal the poetic structure in Kamu's poems. As the poet reflected his inner world to the outer world via literature, images in his poems are classed under certain headings in accordance with the common features. These headings derived from the evaluation of images in his poems are also deemed to have value in reflecting his inner world more concretely. The language and style used by Kemalettin Kamu, a.k.a. the poet of the motherland and faraway places from the motherland, in his poems will be analysed and evaluated in a separate section.

Key words: Kemalettin Kamu, image, language, style.

Giriş

Her sanat eseri sanatçının duygu ve düşünce dünyasının süzgecinden geçerek hayat bulur. Şair/yazar, dış dünyada gördüklerini kendi içinde eritip şekil vererek yapıtına yansıtır. Bunlar da şiirlerde okurun karşısına imaj olarak çıkar. "Genel tanımı ile imaj/imge, bilinçaltının istemli ya da istemsiz olarak belirli çağrışımlar ile dışa vurumu olarak tanımlanır. Edebî metinlerde, imgeler

* Başkent Üniversitesi Türk Dili Öğretmeni. El-mek: oapaydin@baskent.edu.tr

yazar ile bilinçaltı, yazar ile toplum ve son olarak yazar ile okur arasındaki ilişkiyi ortaya koyan elemanlardır. Yazarın geçmişinden, bastırılmış dürtülerinden, inançlarından ve deneyimlerinden oluşan imgeler, yazarın kişiliğini bizlere tanıtan anlamlı yapılarıdır.”¹

İmge, bir anlamda “şairin zihninde yarattığı görüntüdür. Yoğunlaştırılmış ve şiirsel söyleme dönüştürülmüş duygulardır. Bunların alımlanması, kavranması da imgelerin sezilmesine, seçilmesine bağlıdır. Duyuları kullanma, yoğunlaştırma imge kurmanın ilk adımlarıdır.”² Duyularla algılananların, şairin ruhsal dünyasında karşılık bulması sonucu imge ortaya çıkar. Bu nedenle imgeyi, duygulardan bağımsız düşünemeyiz. “Şairin ruhsal ve bedensel yaşamı onun imajlarının kaynağıdır. İmaj, sanatsal düşüncenin nesnelleşmesi ve duygularla algılanmasıdır.”³

İmaj, “bireysel bir tepki ya da dışa vurum olarak algılanabilir. Yazar, dış dünyadan gelen uyarıcıların etkisi ile algılama, yordama ve dışa vurum süreçlerini gerçekleştirme sonucunda öznel bir doğrunun sembolik ifadesi olan imgeyi yaratır. O halde imge bizlerin bilinçaltımızı kontrol eden dürtülerin dışa vurumudur.”⁴ Bu durum imajın, psikolojiyle olan ilgisini de ortaya koyar. “Psikolojide imaj, geçmişe ait bir duyum veya algının meydana getirdiği bir yaşantının zihinde canlandırılması, hatırlanması demektir.”⁵ Dolayısıyla, her insanın farklı bir imgelemi vardır.

Gürsel Aytaç, imajı şöyle açıklar: “Yoğunlaştırılmış bir içeriği olan ve yorumlamaya elverişli, çok katlı bir anlatım. İmajda kelime, bir dil göstergesi olma özelliğini aşarak düşünme ve hissetmeyi harekete geçirici simgeselliğin açıklığına ulaşır ki stilize etme ve edebileştirme de buna dayanır.”⁶

“İmge, kelime değildir ama sadece benzetme (teşbih ya da istiare) de değildir; her ikisini de kullanan duygusal/ düşünsel içeriğin somutlaşma biçimidir.”⁷ İmgenin daha önce söylenmemiş, özgün bir ifade olması gerekmektedir. “İmge, yinelenirse imge olmaktan çıkar, bir simgeye dönüşür.”⁸ Buna dayanarak diyebiliriz ki imgenin yer almadığı bir sanat eseri yok gibidir. En yalın duygulu şiirlerde bile imgeye rastlamak mümkündür.

A. Kemalettin Kamu'nun Şiirlerinde İmaj

Mütareke dönemi şairlerinden biri olmasının yanı sıra iki dönem milletvekilliği yapmış, Anadolu Ajansı'nda ve Türk Dil Kurumu'nda çalışarak da Türk diline hizmet etmiş çok yönlü bir kişidir. Türk şiiri içinde “gurbet şairi” ünvanını alarak kendine ayrı bir yer edinmiş olan şair, soylu bir aile içinde yetişmiş ve iyi bir eğitim almıştır. Çok genç yaşta savaş ve onun getirdiği acıları birebir yaşamak zorunda kalan Kamu, hem bu durumun onun hassas ruhunda bıraktığı izler yüzünden hem de mizacı gereği içine kapanık, duygusal bir yapıya sahiptir. Bu özelliğine rağmen çevresindeki insanlarla iyi bir iletişim kurmuş ve son derece sevilen, saygı duyulan biri olmayı başarmıştır. Onun arkadaşları tarafından en beğenilen, övgüye değer bulunan yönü, çalışkanlığı ve kalp kırmama konusundaki duyarlılığıdır.

Edebiyata aileden gelme bir yatkınlığı olan şair, ilk eserlerini genç yaşta divan şiirleri etkisinde kalarak aruz vezniyle kaleme almıştır. Küçük yaşta bir süre bu tarz şiirler yazsa da daha

¹ Serhat Ulağlı, **İmgebilim “Öteki”nin Bilimine Giriş**, Sinemis Yayınları, Ankara, 2006, s. 4.

² Emin Özdemir, **Eleştirel Okuma**, Bilgi Yayınları, İstanbul, 2005, s. 205.

³ Himmet Uç, “Ahmet Kutsi Tecer’in Şiirlerinde İmajlar”, **Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi**, C. 3, S. 12, (s. 1-10), Bahar 2005, s. 1 (www.e-sos-der.com).

⁴ Ulağlı, **a.g.e.**, s. 5.

⁵ Welllek-Warren, **Edebiyat Teorisi**, Çeviren: Ömer Faruk Huyugüzel, Akademi Kitabevi, İzmir, 2005, s. 160.

⁶ Gürsel Aytaç, **Genel Edebiyat Bilimi**, Say Yayınları, İstanbul, 2009, s. 344.

⁷ Atilla İlhan, **Elde Var Hüznün**, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul, 2005, s. 100.

⁸ Murat Güzel, “Varoluşumuzdaki Yırtık: Günümüz Şiirinde İmgenin Yeri”, **Dergâh Dergisi**, C. XVI, S. 190, İstanbul, 2005, s. 9.

sonra hece vezni ile yazmaya başlamış ve hayatının geri kalanında şiirinin her açıdan milli olmasına özen göstermiştir. Şiir, çoğu zaman siyasi hayatının gölgesinde kalsa da başta *Varlık*, *Türk Yurdu*, *Ülkü*, *Dergâh*, *Şebab* gibi dönemin önemli edebiyat dergileri olmak üzere birçok yerde eserleri yayımlanmıştır. Her ne kadar kimi zaman eleştiriler alıp beğenilmemişse de çoğu zaman eserleri sevilmiş, değer görmüştür. Buna rağmen, şiirlerini bir kitapta toplamayan şair, hayatının son zamanlarına doğru *Mehmetçik* adını verdiği ve yeni şiirlerinden oluşacak bir eser yazmak istemiş fakat bu isteğini gerçekleştirilmeden vefat etmiştir. Yarım kalan bu eserden elimize kalanlar “*Bir Genç Kadın Söylüyor*”, “*Bir İhtiyar*”, “*Bir Çocuk*”, “*Büyük Gün*”, “*Deniz Matemi*”, “*Ayna*”, “*Özleyiş*”, “*Kara Gün Yaşları*”, “*Sevgili İzmir’e*” adlı şiirlerden ibarettir.

Kemalettin Kamu'nun şiirleri, ölümünden sonra yakın dostu Rifat Necdet Evrimer tarafından kitap haline getirilmiştir. Burada toplanan 59 şiire, Gültekin Samanoğlu tarafından 7 tane daha eklenerek şiirlerin sayısı 66'ya ulaşmıştır. Şairin ölümünden sonra Celalettin Emrem ve Enver Naci Gökşen de daha önce yayımlanmayan birkaç şiirinden bahsetmişlerdir.

Kemalettin Kamu, her ne kadar dönemindeki şiir anlayışına paralel olarak çok anlamlı bir poetik yapı sergile(ye)memişse de, birçok eserinde oldukça farklı, orijinal ifadeler kullanmıştır. Özellikle ölmeden önce yazdığı eserlerinde, diğerlerinden biraz farklı olarak, bir anlam örtüklüğü görülmektedir. Yaşadığı dönem itibariyle hem dil ve üslup hem de şiir anlayışı bakımından sadeliği tercih eden şairin bazı ifadeleri dikkat çekmektedir. Bu nedenle şiirlerde geçen imajları gönderim yapıldığı alana göre başlıklar oluşturarak ve kullanım sıklığına göre sıralayarak değerlendirmek daha doğru olacaktır:

1. Zaman İle İlgili İmajlar: Kamu'nun eserlerinde göze çarpan zaman imajları, şairin bu konuya karşı hassas bir ilgisinin olduğu izlenimini uyandırmaktadır. Zira onun en çok kullandığı imajlardan biri olan zaman imajları, farklı biçimlerde sunularak dikkat çekmektedir. Özellikle “*Zaman İçinde*” adlı şiirde adından da anlaşılabilceği gibi tek başına bir tema olarak karşımıza çıkan ‘zaman kavramı’, alışılmış Kamu üslubundan farklı ele alınmıştır. Kemalettin Kamu, bu eserde kullandığı imajlarla şiir estetiğine ulaşmış görünmektedir. Nitekim şiir, oldukça yoğun imajların ve edebi sanatların kullanıldığı bir yapıt olup ömrü yetmesi durumunda, Kamu'nun ele aldığı konudan ziyade şiirin sanatsal boyutuyla ilgileneceği düşüncesini akla getirmektedir. “*Zaman İçinde*”de dün ile yarının değerlendirmesini yapan şair, geçmişiyile yüzleşmektedir:

*Dün, koyu gölgeleri
Üzüntülü bir ömrün...
Beni bana benzeten,
Bütün benim olan dün...⁹*

Şair, yukarıdaki dörtlükte dünü üzüntüyle geçmiş bir ömrün koyu gölgelerine benzeterek zaman imajının yanı sıra renk imajını da kullanmaktadır. Şiirin devamında ise daha değişik, etkileyici imgelere yer verir:

*Çağırınca ses veren
Derin bir kuyu gibi,
Yıkılmış kenarları,
Çekilmiş suyu gibi...*

*Ve bu harabezarın
Yanı başında yarın
Gülüyor acı acı...*

⁹ Şiirlerin kaynağı gösterilirken şairin adı kullanılmayacaktır.

Zaman İçinde, Varlık, 15 Temmuz 1933, C. 1, S.1, 1933, s. 1.

*Değil bana yabancı
Bu beyaz temiz yüziün
Ziyneti olan hüziün...*¹⁰

Dünü, çağırınca ses veren derin bir kuyu olarak düşünen Kamu, imajını daha da yoğunlaştırarak bu kuyunun kenarlarının yıkık, suyunun da çekilmiş olduğunu eklemektedir. Bu olumsuz imajlara dayanarak şairin geçmişi hatırlamak istemediğini, geleceği yaşamayı arzu ettiğini anlamaktayız. Nitekim şiirin devam eden bölümünde ses imajını da kullanarak dün ve yarınla ilgili şunları söylemektedir:

*Taze çizgilerini
Yakından tanıyorum,
Sesini eserimin
Son beyti sanıyorum...*

*Ben su istemiyorum o
Karanlık kuyudan!
Bana en unutulmaz
Acıları uyutan
Bir baş dönmesi lazım...*¹¹

Şairin, yarının sesini eserinin son beyti sanması hem ses hem de zaman imajı olarak karşımıza çıkmaktadır. Diğer bölümdeki ‘karanlık kuyu’ ifadesi ise bir başka zaman imajı olup şairin kötü hatıralarla dolu geçmişini karşılar ve Kamu, yaşadığı hayatın şimdiye kadarki bölümünden memnun kalmadığı için buradan tek bir hatıra bile istememektedir. Şiirin son bölümünde ise dün ile yarını iki kardeş gibi düşünerek yine bir zaman imgesi oluşturur. Kendisi ise geçmişi ve bugünü arasında köprü vazifesi görür:

*Odamda iki kardeş;
Biri dün, biri yarın...
Ve ben aralarında
Bir köprüyüm onların!..*¹²

Kamu’nun başka şiirlerinde de dün ve yarın kavramlarına rastlamaktayız. “*Ana Vatan Şairi*” adlı şiirinde de bu iki zaman imajlar kullanarak karşılaştırılır ve şairin tercihi yine yarından yana olur:

*“Dün” denilen ak saçlıyı tanımam,
Çocuğuyum “yarın”ın.*¹³

Şimdiye kadar incelenen zaman imajlarına bakarak Kamu’nun “dün” ile ilgili hep olumsuz bir kanaati olduğunu anlamaktayız. Şairin aynı tavrını “*Enginde Hatıralar*” şiirinde de görmekteyiz. Bu kez eserin son dörtlüğünde geçen “Yaş yerine gözümden siz akın hatıralar”¹⁴ mısrasında zaman imgesine yer vermiştir. Kemalettin Kamu’nun geçmişiyle olan husumetinin gelecek günlerin güzelliğine olan inancıyla daha da arttığını gözlemlemekteyiz. “*Ferâgat*”ta bu inanç kendini belirgin biçimde gösterir; fakat aşk söz konusu olduğunda bunu pek de önemsemediğini göstermektedir:

¹⁰ **Zaman İçinde**, Varlık, 15 Temmuz 1933, C. 1, S.1, 1933, s. 1.

¹¹ **Zaman İçinde**, s. 1.

¹² **Zaman İçinde**, s. 1.

¹³ **Ana Vatan Şairi**, Rifat Necdet Evrimer Neşri, Üçler Basımevi, İstanbul, 1949, s. 95.

¹⁴ **Enginde Hatıralar**, Türk Yurdu, C. 4-24, S. 30-224, Ankara, Haziran, 1930, s. 3.

*Beka membaından içerken atın
Yüzüne bakmadın âb-ı hayatın¹⁵*

Oysaki en umutsuz anlarında bile şairin imdadına yetişen yarını yaşama aşkıdır. “*Bir Bahar Akşamı*”nda ölmek arzusu duyduğu anda, bu duygunun üstesinden gelerek şairi tekrar hayata döndüren bu aşktır:

*Birden eteğimi tutuyor yarın;
Sırma sular eşi eriyen karın,
Ürkek bir gölgeyi önüme katıp
Evime dönmek istiyorum.¹⁶*

“Kış” şiirinde ise yaşlı insanlar için her saniyenin bir yük olduğunu söyleyerek bu kavramı yine olumsuz tarafından ele alarak zaman imajına yer verir. Şair, “*Seneler*”de karla kaplı kafasını kalbiyle özdeşleştirir. Saçları beyazlanan yani yaşlanan şairin kalbi de kafası gibi karla kaplanmış, yine yaşlanmıştı:

*Başıma ak düştü geçen baharla
Kalbim, kafam gibi örtülü karla¹⁷*

Aynı şiirde Kamu, başka bir zaman imgesine, ışık imgesiyle hayat vererek şu mısradaki kullanır:

*Ey her gün incelip çizgileşerek
Yüzüme gölgesi vuran seneler!¹⁸*

2. Renk İmajları: Şairin renk ile ilgili yer verdiği imajlar, daha çok ‘vatan’ temalı eserlerinde göze çarpmaktadır. “*Kara Gün Yaşları*”nda henüz bağımsızlığın kazanılmaması, şairin gözünde bayrağın renginin kırmızı değil; siyah olmasına sebep olur ve bu nedenle ona “siyah bayrak”¹⁹ diyerek seslenir. “*Zafer*” şiirinde:

*Anneler dindiriniz gönlünüzün yasını
Düşman kanyla sildik palamızın pasını²⁰*

mısrasıyla düşmanın kirlettiği vatan toprağı yine onun kanyla silinerek temizlenir. Kamu’nun ünlü şiirlerinden “*Türk’ün İlahisi*”nde ise yine düşmanın varlığı nedeniyle yurttaki hoş olmayan bir hava esmektedir ve şair bu durumu hem renk hem de ses imajıyla pekiştirmektedir:

*Sarmış matem boraları
Saz benizli ovaları²¹*

Bu imaj türünün iki defa yer aldığı “*Tek Adam*” adlı eserde ise yalnız bir adamın içinde bulunduğu ruh hali yansıtılmaya çalışılmıştır. Bunlardan ilki, batının hem olumlu hem olumsuz yönlerine gönderme yapan;

*Batıda bin boya,
Batıda akşam.²²*

¹⁵ Ferâgat, Fikirler, C. 1, S. 6, İzmir, 10.09.1927, s. 4.

¹⁶ Bir Bahar Akşamı, Ülkü, C. 9, S. 106, 16 Şubat 1946, s. 4.

¹⁷ Seneler, Fikirler, C. 1, S. 8, İzmir, 10 Teşrinievvel 1927, s. 5.

¹⁸ Seneler, s. 5.

¹⁹ Kara Gün Yaşları, Rifat Necdet Evrimer Neşri, Üçler Basımevi, İstanbul, 1949, s. 113.

²⁰ Zafer, Yolların Sesi, S. 11, İstanbul, Eylül 1933, s. 228.

²¹ Türk’ün İlahisi, Büyük Mecmua, No: 11, 15 Eylül 1919 Perşembe, s. 125.

²² Tek Adam, Rifat Necdet Evrimer Neşri, Üçler Basımevi, İstanbul, 1949, s. 99.

mısralarında geçer. Diğeri ise akşamın karanlığının, yalnızlığının belki de ölümün bir simgesi olarak kendini gösteren;

*Tek adam, tek adam
Bırak tasaların üstüne insin akşam.*²³

mısralarıdır. Bir başka renk imajı da “*Dadaş*” adlı şiirde geçen ve yine kanla temizlenme durumunu yansıtan bir mısradaki kendini göstermektedir:

...
*Bilmem ki öldü mü, kaldı mı diri
Kanla temizlendi elimin kiri*²⁴

“*Hicret*”te ise bir Anadolu tasviriyle birlikte kullanılan bu imaj, beşlik biçiminde yazılan şiirin üçüncü bölümünde karşımıza çıkmaktadır:

...
*Arkamızda kayboluyor beldemizin bağları,
Arkamızda beyaz başlı Anadolu dağları.*²⁵

Bir aşk şiiri olan “*İrşat*”ta bu kez renk imajı talihin pembe olması ile ilgilidir. Âşık sevgilisine “Aldanma talihin pembe rengine”²⁶ diyerek nasihat vermektedir. “*Lale Devri İçin*” adlı eserde bu kez pembe renk, yeni gelmiş baharın tasviri için tercih edilmiştir. “*Seneler*”de şair, son dörtlükte oldukça ilginç bir renk imajına yer vermiştir:

*Durmak istemezken gönül pasında,
Yine siz avutun onu yasında,
Siz iki aşına kalp arasında
Sıradağlar gibi duran seneler.*²⁷

İlk mısradaki geçen “gönül pası” ifadesi sevmeyi unutmuş bir kalbin rengini yansıtmaktadır. “*Gurbet Gecelerinde*” adlı şiirde geçen ve şairin kedisini benzettiği “soluk karanfil”²⁸ tabiri de bu imaja girmektedir. “*Bingöl Çobanları*”nda ise “sararan bir ay”²⁹ ifadesiyle renk imajı yapılmıştır. “*Enginde Hatıralar*”da hatıraların “solgun sarışın, ak ya da kara”³⁰ olmasıyla ilgili olarak renk imajı yapılmıştır. “*Umut*” adlı eserde ise “umut gölgesi”³¹ bir başka renk imajıdır. Gölge ile yapılan diğeri bir imaj da “Bana gölgesini ver saadetin”³² mısrasında görülür.

3. Ses İmajları: Kemalettin Kamu’nun ses imajları daha çok vatan ve tabiat temalı şiirlerinde görmekteyiz. Örneğin “*Zafer*” şiirinin ilk dörtlüğünde böyle iki imgeye birden rastlamaktayız. Bu mısralar karmaşanın, silah ve top seslerinin hâkim olduğu bir savaş sahnesini göz önüne getirmektedir:

*Kandan ve kıyametten bir sahneye çevirdik
Gökleri çatırdayan bir vatan parçasını.*³³

²³ **Tek Adam**, s. 99.

²⁴ **Dadaş**, Rifat Necdet Evrimeri Neşri, Üçler Basımevi, İstanbul, 1949, s. 75.

²⁵ **Hicret**, Anavatan Mecmuası, Y. 1, C. 1, S. 1, 1922/1338, s. 2.

²⁶ **İrşat**, Genç Yolcular Dergisi, C. 1, S. 1, 1 Kanunievvel, 1919, s. 10.

²⁷ **Seneler**, Fikirler, C. 1, S. 8, İzmir, 10 Teşrinievvel 1927, s. 5.

²⁸ **Gurbet Geceleri**, Genç Yolcular, C. 1, S. 3, 1920, s. 37.

²⁹ **Bingöl Çobanları**, Rifat Necdet Evrimeri Neşri, Üçler Basımevi, İstanbul, 1949, s. 90-91.

³⁰ **Enginde Hatıralar**, Türk Yurdu, C. 4-24, S. 30-224, Ankara, Haziran 1930, s. 3.

³¹ **Umut**, Şadırvan, C. 1, S. 13, 24 Haziran 1949, s. 1.

³² **Umut**, s.1.

³³ **Zafer**, Yolların Sesi, S. 11, İstanbul, Eylül 1933, s. 228.

Bir başka vatan temalı şiir olan “*Hicret Akşamları*”’nda aynı anda renk ve ses imajlarına örnek gösterebileceğimiz “Yavaş yavaş gecenin esneyen nefesleri”³⁴ mısrası oldukça ilginç bir ifade olarak karşımıza çıkmaktadır. “*Karadeniz*” şiirinde bu kez aynı türden iki farklı imgeye yer verilmiştir. Eserin ilk ve ikinci dörtlüğünde görülen bu ses imgeleri, Karadeniz’in tasvir edilmesinde önemli bir role de sahiptir:

...
Fırtına, türküsü enginlerinin,
Köpük sularının perisi deniz.

...
Gemiler görünmez dalga çığında,
Bir hınç uğultusu var çığlığında³⁵

Fırtınanın bir türkü gibi düşünülmesi ve denizin çığlığı, hatta bu çığlıkta bir hınç uğultusu olması, Kamu'nun kullandığı ilginç imajlara birer örnek teşkil etmektedir. Ses imajı “*Tek Adam*”da olduğu gibi bazen yokluğu açısından da değerlendirilmektedir ve şiirin ilk iki mısrası şairin kullandığı belki de en yetkin imaj örneklerinden biridir:

Sağır bir salonun aynalarında
Arama gözlerini³⁶

“*Yurda Dönüş*”te şair, yurdunun sularını hep aynı notayla ağlıyor³⁷ gibi düşünmesi de bir başka ses imajıdır. Yalnızca “*Yurda Dönüş*” şiirinde değil; “*İstanbul Kızı*”’nda da su imgesinin kullanıldığını görmekteyiz. Şair;

Gülme hanım kızım yan için için;
Bir damla yaş akıt memleket için...
Gerçi bu matemi duyamaz için
Hicret selleriyle çağlamadınsa...³⁸

diyerek “hicret selleri” ve “çağlamak” fiiliyle bu imajı oluşturmaktadır. Kamu'nun “*Lâle Devri İçin*” adlı şiirinin son kıtasında da “çapkın enin (çapkın çığlık)” imajıyla karşılaşmaktayız:

...
Aşk ü sevda nakleden ziynetfezâ sandalların
Sinesinde hıçkırın çapkın eninler kalmamış³⁹

Değişik bir ses imajını da “*Ferâgat*” şiirinin son dörtlüğünde görmekteyiz:

...
Sorana aşkının nihayetini
Oku ilhamının son ayetini⁴⁰

“İlhamın son ayeti” ve bu ayetin aşkın nihayeti olarak okunması şairin bu şiirde kullandığı ilginç bir imajı oluşturmaktadır. “*Hicret*” şiirinde de “yolların uzun bir inilti”⁴¹ olması da bu imaja örnektir.

³⁴ *Hicret Akşamları*, Rifat Necdet Evrimer Neşri, Üçler Basımevi, İstanbul, 1949, s. 120.

³⁵ *Karadeniz*, Şadırvan, C. 1, S. 14, Temmuz 1949, s. 8.

³⁶ *Tek Adam*, Rifat Necdet Evrimer Neşri, Üçler Basımevi, İstanbul, 1949, s. 99.

³⁷ *Yurda Dönüş*, Türk Yurdu, C. 5-25, S. 31, Temmuz 1930, Ankara, s. 5.

³⁸ *İstanbul Kızına*, Varlık, S. 2, 1 Ağustos 1933, s. 4.

³⁹ *Lâle Devri İçin*, Rifat Necdet Evrimer Neşri, Üçler Basımevi, İstanbul, 1949, s. 117.

⁴⁰ *Ferâgat*, Fikirler, C. 1, S. 6, 10.09.1927, İzmir, s. 4.

⁴¹ *Hicret*, Anavatan Mecmuası, Y. 1, C. 1, S. 1, 1922/1338, s. 2.

4. Dokunsal İmajlar: Kamu'nun en fazla kullandığı imaj türlerinden biri olan dokunsal imajlar, genellikle yumuşak bir biçimde şiirlere yansıtılmıştır. Bu durum şairin hassas ruhunun, romantik tavrının açık bir göstergesidir. “*Benim Aşkım*” isimli eserinde, aşkı “kelebeklerden ince”⁴² olarak nitelendiren şair, bir başka aşk şiiri olan “*Sen Benim Olamazsın*”da ise sevgilisine “Ey saçlarında henüz hülya meltemi esen”⁴³ diye seslenerek hafif esintili bir rüzgâr olan meltemi, hülya sözcüğüyle birlikte kullanmış ve böylece dokunsal türde bir imaj oluşturmuştur. Yine meltem sözcüğüyle yapılan bir başka imaj da “*Umut*” şiirinde geçer. Şairin “umut meltemi”⁴⁴ ifadesi dokunsal imajlardan biridir. Bu yumuşak dokunuşlara gönderme yaptığı imajlardan biri de “*Baharda Tabiat*” adlı eserinde “rüzgârlar elinde ipek yelpaze”⁴⁵ mısrasıdır. İpeğin yumuşaklığını, rüzgârın bahar günlerindeki hafif okşayışlarıyla bütünleştiren şair, okuyanda hoş duygular oluşturmaktadır.

Kemalettin Kamu'nun şiirlerinde sıkça karşılaştığımız “hayal” sözcüğünün, imajlarda da yerini aldığını görmekteyiz. “*Yeter ki*”de sevgilisine sitem eden âşık, ona şu mısralarla seslenir:

*Ne gökte gözümün rengini ara
Ne hayal elimle saçını tara*⁴⁶

Şairin “el” sözcüğünü kullanarak yaptığı bir başka dokunsal imaj da “*Akdeniz'den*” şiirinde görülür:

*Havada bir dost eli okşuyor derimizi*⁴⁷

Yukarıdaki örneklerde genellikle şairin bu imaj türünde insanda hoş duygular yaratan ifadeleri tercih ettiğini görmekteyiz ancak birkaç eserinde bu çizgiden sıyrılarak dokunmanın karşı yöndeki halini de vermektedir. “*Bingöl Çobanları*”nda:

*-Kuru bir yaprak gibi kalbini eline al,
Diye hıçkırır kaval*⁴⁸

dizelerinde, kalbin kurumuş bir yaprak gibi canlılığını yitirmesi, bir anlamda duygusuzlaşması anlamı vardır. Aynı şiirdeki “vahşi kaya” ifadesi de dokunsal imajların bu türdeki kullanımına örnek teşkil etmektedir. Bunların dışında daha önce de bahsettiğimiz “*Ürperme*” şiirindeki:

*Daha yazmadım onu,
Yazmaya takatim yok...
Her mısrası bir alev,
Her kafiyesi bir ok!*⁴⁹

dörtlükte şair, yazacağı şiirin her kafiyesinin bir ok gibi okuyana işleyeceğinin altını çizmektedir. “*Bahtiyarlık*” şiirinde ise “*O ki saçlarında eserken eyelül*”⁵⁰ mısrası dokunsal imaja bir örnek oluşturur.

5. Işık İmajları: Kemalettin Kamu'nun şiirlerinde ışık imajı, aşk şiirlerinde göze çarpmaktadır. Bundan yola çıkarak şairin ‘aşk’ ve ‘ışık’ kavramlarını özdeşleştirdiğini

⁴² *Benim Aşkım*, Rifat Necdet Evrimer Neşri, Üçler Basımevi, İstanbul, 1949, s. 97.

⁴³ *Sen Benim Olamazsın*, Rifat Necdet Evrimer Neşri, Üçler Basımevi, İstanbul, 1949, s. 117.

⁴⁴ *Umut*, Şadırvan, C. 1, S. 13, 24 Haziran 1949, s. 1.

⁴⁵ *Baharda Tabiat*, Rifat Necdet Evrimer Neşri, Üçler Basımevi, İstanbul, 1949, s. 97.

⁴⁶ *Yeter ki*, Rifat Necdet Evrimer Neşri, Üçler Basımevi, İstanbul, 1949, s. 74.

⁴⁷ *Akdeniz'den*, Ülkü, C. 1, S. 6, Temmuz 1933, s. 431.

⁴⁸ *Bingöl Çobanları*, Rifat Necdet Evrimer Neşri, Üçler Basımevi, İstanbul, 1949, s. 90-91.

⁴⁹ *Ürperme*, Oluş, S. 8, 19 Şubat 1939, Ankara, s. 120.

⁵⁰ *Bahtiyarlık*, Varlık, S. 22, 1 Haziran 1930, Ankara, s. 4.

düşünebiliriz. Ancak çoğu zaman aydınlık, kutsallık, gelecek gibi anlamları çağrıştıran 'ışık', şair için aşka inanmazlığın ya da bu konudaki karamsarlığının ifadesi olarak karşımıza çıkmaktadır. "Benim Aşkım" adlı şiirinde geçen 'vefasız ziya' imgesi bunun en güzel örneğidir. Şair, bu imaj ile 'kadın' unsurunu 'ışık' ile yansıtarak onun vefasızlığı üzerinde durmaktadır.

Şiirin üçüncü dördlüğünde yer alan imaj, şu biçimde kullanılmıştır:

*Benim aşkım benim kadar şakrak,
Bir çocuktur kolay kolay kanmaz,
Kelebeklerden incedir ancak
Her vefasız ziya için yanmaz.⁵¹*

Bu imajın olumlu açıdan kullanımı kadının fiziksel özellikleri söz konusu olduğunda görülmektedir. "Lâle Devri İçin" adlı şiirde geçen şu mısralar dikkat çekicidir;

*İsmi var billur bileklerden taşan halhalların,
Sîm omuzlardan atılmış ince lâhur şalların⁵²*

Şiirdeki tasvirler, billur ve gümüş anlamına gelen sîm sözcükleriyle desteklenmiştir. Her iki kelime de parlaklığı açısından ışık imgesini karşılamaktadır. Kimi zaman da yalnızlık şiirlerinde bu imgeyi kullanan şair, "Bir Bahar Akşamı"nda birinci ve ikinci dördlükte aynı imgeye iki defa yer vererek tekrara düşmüştür:

*Bağrıma sınıyor gün dalgaların;
Suların sırması beni de sarın!*

...

*Birden eteğimi tutuyor yarın;
Sırma sular eşi eriyen karın⁵³*

'Sırma' sözcüğü parlaklığı, aydınlığı çağrıştırması bakımından bu imgeye dahil edilebilir. "Güz" ve "Zaman" şiirlerindeki 'hüzün' ile altın sözcüğünü kullanarak yapılan bir başka imaj da tekrar edilenlere örnek gösterilebilir. *Güz*'de:

*Başım avuçlarımda
Bir ağır külçe hüzün⁵⁴
Zaman şiirinde:
Bu beyaz temiz yüzün
Ziyneti olan hüzün⁵⁵*

şeklinde geçen imgeler, aralarındaki çok az bir farka rağmen hüzün sözcüğünün, parlaklığı ile bilinen altın ile verilmesi açısından birbirinin aynı olan imajlar olarak düşünülmüştür.

"Güz" şiirinde geçen bir başka ışık imajı da son dördlüğün son mısrasında yer almaktadır:

*Düşüyor gözlerime
Çiğ taneleri güzün⁵⁶*

Karadeniz şiirinde ise temiz sabah vakitlerinde görülen denizin ışıltısını "kaplan derisi"⁵⁷ imajıyla vermektedir. Şairin "İzmir" adlı eserinde ise ilk dördlüğün üçüncü mısrasında geçen "Her

⁵¹ **Benim Aşkım**, Rifat Necdet Evrimer Neşri, Üçler Basımevi, İstanbul, 1949, s. 97.

⁵² **Lâle Devri İçin**, Rifat Necdet Evrimer Neşri, Üçler Basımevi, İstanbul, 1949, s. 117.

⁵³ **Bir Bahar Akşamı**, Ülkü, C. 9, S. 106, 16 Şubat 1946, s. 4.

⁵⁴ **Güz**, Kalem Dergisi, S. 9, 1 Şubat 1939, Ankara, s. 99.

⁵⁵ **Zaman**, Varlık, 15 Temmuz 1933, C. 1, S. 1, 1933, s. 228.

⁵⁶ **Güz**, Kalem Dergisi, S. 9, 1 Şubat 1939, Ankara, s. 99.

⁵⁷ **Karadeniz**, Şadırvan, C. 1, S. 14, Temmuz 1949, s. 8.

gün yıkadık ufkumuzun alnını kanla”⁵⁸ ifadesinde ufkun kanla yıkanması imgesi vardır. Edebi eserlerde genellikle gelecek anlamında kullanılan ‘ufuk’, bu şiirde de aynı manasıyla karşımıza çıkmaktadır. Ancak, geleceğin kanla yıkanarak temizlenmesi alışıldık bir durum olmadığından bir imge olarak değerlendirilmektedir.

6. Mekân İmajları: Kemalettin Kamu, şiirlerinde mekân imajını daha çok ‘gönül’ sözcüğü ile ilişkilendirerek kullanmıştır. “*Bingöl Çobanları*”, “*Kitâbe*”, “*Sen Benim Olamazsın*” gibi şiirlerinde görülen bu mekânlar, bir tür sevgi ifadesi olarak karşımıza çıkmaktadır. “*Bingöl Çobanları*”nda:

*Bingöl yaylalarının mavi dumanlarına,
Gönlümü yayla yaptım Bingöl çobanlarına.*⁵⁹

şeklinde geçen imaj, *Kitâbe* adlı eserde:

*Ne bir gülü vardı, ne gülizarı,
Ne beni avutan bir bergüzarı...
Gönlümden ibaret kaldı mezarı,
Anlayın ne kadar hazindi aşkım!*⁶⁰

dörtlüğünde “Gönlümden ibaret kaldı mezarı” mısrasıyla kendini göstermektedir. Bir başka aşk şiiri olan “*Sen Benim Olamazsın*”da ise şair;

*Ben de baş eğcektim sultanlık hevesine,
Gönlümden daha geniş bir iklim bulabilsen.*⁶¹

diyerek sevgilisine sitem etmektedir. Bunların dışında kullanılan mekan imajlarında ise bu kez ‘yer’ sözcüğü dikkat çekmektedir. “*N’oldu*” adlı şiirde:

*Bakışın duruldu, gülüşün soldu,
N’oldu?
Ne senin üstünde gürlendi gökler,
Ne benim altımda dalgalandı yer.
Hangi el bahçende gülleri yoldu?
N’oldu?*⁶²

Yerin dalgalanması bir mekan imajını oluşturmaktadır. “*Zaman İçinde*” adlı eserin üçüncü dörtlüğünün ilk mısrasında geçen “yer uykuda”⁶³ ifadesi yine ‘yer’ sözcüğü kullanılarak oluşturulan bir başka mekan imgesidir. “*Dumlupınar Yolunda*” da geçen ‘gazi tepeler’⁶⁴ Kurtuluş savaşı anlatımını etkili kılan, Dumlupınar tepelerini bile bu mücadeleye dahil ederek onları kahramanlaştıran bir özellik olarak görünmektedir. “*Kimsezsizlik*” adlı şiirde ise bu kez şair, “*Kimsezsizlik dört yanımda bir duvar gibi*”⁶⁵ diyerek olumsuz bir mekân imajı kullanmayı tercih etmiştir.

7. Isı İmajları: Kamu’nun kullandıkları arasında fazla bir yer tutmamasına rağmen dikkat çeken bir başka imaj türü de ‘ısı imajları’dır. Az kullanılmasının yanı sıra şiirsel üslubun oldukça iyi bir yansıması olduğunu da söylemek gerekmektedir. Özellikle “*Seneler*” adlı şiirdeki:

⁵⁸ İzmir, Rifat Necdet Evrimer Neşri, Üçler Basımevi, İstanbul, 1949, s. 119.

⁵⁹ *Bingöl Çobanları*, Rifat Necdet Evrimer Neşri, Üçler Basımevi, İstanbul, 1949, s. 90-91.

⁶⁰ *Kitâbe*, Türk Yurdu, C. 2, S. 8, Mayıs 1341/1926, s. 144.

⁶¹ *Sen Benim Olamazsın*, Rifat Necdet Evrimer Neşri, Üçler Basımevi, İstanbul, 1949, s. 117.

⁶² *N’oldu*, Varlık, S. 9, 15 II. Teşrin, 1933, s. 1.

⁶³ *Zaman İçinde*, Varlık, 15 Temmuz 1933, C. 1, S.1, 1933, s. 1.

⁶⁴ *Dumlupınar Yolunda*, Çığır, 11. Yıl, S. 128, Ankara, 1943, s. 19.

⁶⁵ *Kimsezsizlik*, Türk Yurdu, C. 5-25, S. 31, Ankara, Temmuz 1930, s. 5.

*Daha dün alevden bir anahtarla
Sizdiniz bu kalbi kuran seneler*⁶⁶

mısralarındaki 'alevden anahtar' ifadesi ve "Ürperme"deki:

*Daha yazmadım onu,
Yazmaya takatim yok...
Her mısrası bir alev,
Her kafiyesi bir ok!*⁶⁷

dörtlüğündeki 'her mısrası bir alev' imajı bunun en güzel örnekleridir. Her iki imajın da 'alev' sözcüğüyle yapılması bir başka dikkat çekici noktadır. Aynı sözcükle yapılan bir başka imaj da "Tek Adam" adlı şiirde geçen "bakışın alev dolu"⁶⁸ ifadesiyle yapılmıştır. Alev, ısının yüksekliğini bildiren bir sözcük iken, şairin "Kış" şiirinde geçen "soğuk hüznün" ve "kışın yanakları"⁶⁹ imajları ısının yokluğundan yola çıkılarak oluşturulmuştur.

8. Ölümle İlişkin İmajlar: Kamu ölümü, ölümle ilişkin duyguları şiirlerinde sıkça ansa da eserlerinde bu kavram ile ilgili fazla imaj göze çarpmamaktadır. "İzmir Yollarında", "Güz" ve "Çığıltı"da karşılaştığımız bu imajlar, şairin ruh hali düşünüldüğünde yeterli sayıda olmadığı anlaşılmaktadır. "İzmir Yollarında" şiirinde annesine mektup yazan genç bir askerın şu sözlerinde bu imajı görmekteyiz:

*Anne için yanacak
Mektubum okunurken
Lakin ölümün eli
Alnıma dokunurken
Beliren bir emeli
Çok görme bana sakın.*⁷⁰

Bu mısralardaki "ölümün eli" ifadesi can verme anını karşılamaktadır. Ölümle ilgili açık bir imaj da "Çığıltı"daki "Annem öldü diye ağlıyor deniz"⁷¹ dizesinde göze çarpmaktadır. Sonbaharın belirgin bir tasvirinin yapıldığı "Güz" şiirindeki "yaprak cenazeleri"⁷² imajı ise bu mevsimdeki kurumuş yaprakların farklı bir şekildeki yansımalarıdır. Bu kavramın yer aldığı en ilginç imaj, "Bir Bahar Akşamı"nda yer alan "Gün gibi sönmek istiyorum"⁷³ mısrasıdır. Şair, bu şiirin ilk dörtlüğünde ele aldığı "ölmek arzusu"nu bu imajla pekiştirmektedir.

9. Koku İmajları: Koku imajları da tıpkı ısı imajları gibi Kamu'nun şiirlerinde pek görmediğimiz imajlardır. "Takip" ve "Havada Esen" olmak üzere iki şiirinde karşılaştığımız bu imajlar, sevgilinin özellikleri ile ilgilidir. "Takip"te sevgilinin göğsünün koku bakımından güle; "Havada Esen" de ise bu kez "rüzgârda kokusu var nefesinin"⁷⁴ mısrasıyla âşğın sevdiği kızın nefesi ile rüzgarın nefesini özdeşleştirmesi durumu vardır.

10. Cinsellikle İlgili İmajlar: Kemalettin Kamu'nun eserlerinde pek fazla yer almamasına rağmen dikkat çeken imajlardan biri de cinsellik ile ilgili imajlardır. "Kimsesizlik"

⁶⁶Seneler, Fikirler, C. 1, S. 8, İzmir, 10 Teşrinievvel 1927, s. 5.

⁶⁷Ürperme, Oluş, S. 8, 19 Şubat 1939, Ankara, s. 120.

⁶⁸Tek Adam, Rifat Necdet Evrimer Neşri, Üçler Basımevi, İstanbul, 1949, s. 99.

⁶⁹Kış, Rifat Necdet Evrimer Neşri, Üçler Basımevi, İstanbul, 1949, s. 98.

⁷⁰İzmir Yollarında, Anadolu'da Yenigün, Y. 3, S. 235/610, Ankara, 16 Mayıs 1337/1921, s. 1.

⁷¹Çığıltı, Rifat Necdet Evrimer Neşri, Üçler Basımevi, İstanbul, 1949, s. 101.

⁷²Güz, Kalem Dergisi, S. 9, 1 Şubat 1939, Ankara, s. 99.

⁷³Bir Bahar Akşamı, Ülkü, C. 9, S. 106, 16 Şubat 1946, s. 4.

⁷⁴Havada Esen, Rifat Necdet Evrimer Neşri, Üçler Basımevi, İstanbul, 1949, s. 101.

şairinde geçen “Yıllardır ki bir kılıcım kapalı kında”⁷⁵ mısrası şairin bu durumdan duyduğu rahatsızlığın bir çeşit üstü kapalı dile getiriliş biçimidir. “*Hicret Akşamları*”nda geçen;

*Sükûn içinde zamanın medid ve bînsaf
Öpüşleriyle buruşmuş, yıkık dökük evler*⁷⁶

mısralarında “bînsaf öpüşler” ifadesi aşırılığı nedeniyle cinsellikle ilgili bir imaj olarak karşımıza çıkmaktadır.

11. Yalnızlık İmajları: Yalnızlık konusunu ele aldığı birçok eser kaleme alan Kemalettin Kamu'nun bu konu ile ilgili biri hariç hiç imaj oluşturmaması oldukça ilginç bir durumdur. Yalnızca “*Enginde Hatıralar*” adlı şiirinde geçen ‘kalp öksüzü’ ifadesi bu imaj grubuna girmektedir.

B. Dil ve Üslup

Hiç kuşkusuz dil, edebiyatın vazgeçilmez temel taşıdır. Şair/yazar eserini dil üzerine kurar ve bu yüzdendir ki sanat eserinin ‘ne’ anlattığından çok ‘nasıl’ anlattığı önemlidir. Onun güzelliği, her şeyden önce dilinin sağlamlığında ve etkileyiciliğindedir. Şairler de yüzyıllar boyu bu sağlamlık ve etkileyiciliği sağlayabilmek için farklı yollar denemişler, sanat görüşleriyle de alakalı olarak kimi zaman dili ağırlaştırmışlar, kimi zaman ise konuşma diline yakınlaştırarak şiirle halkı buluşturmaya çalışmışlardır. Türk şiirinde konuşma diline yakınlık söz konusu olduğunda özellikle Ömer Seyfettin’in önderliğindeki Genç Kalemler Dergisi’nde başlatılan dilde sadeleşme hareketi ile belirgin bir ilerleme kaydedildiğini söylemek mümkündür. Bu dönemden sonra şairlerin çoğu eserlerinde halkın anlayabileceği, sade bir dili kullanmayı tercih etmişlerdir. Mütareke döneminde iyice oturmaya başlayan bu yaklaşım, Kemalettin Kamu’da da görülmektedir. Kamu’nun şiirlerinde açık bir biçimde görülen “millîlik” üslubunda, dilinde de dikkat çekmektedir. Bu özellik de şairin eserlerinin tutarlılığını sağlayan en önemli unsurdur.

Kemalettin Kamu’nun dili için söylenebilecek en uygun söz, hiç kuşkusuz ‘sade’ olmasıdır. Yukarıda da bahsettiğimiz gibi milli anlayışa bağlı olan şair, eserlerinin çoğunda dilinin açık ve anlaşılır olmasına dikkat etmiştir. Onun bu özelliği, yaşadığı dönemde eserlerinin hemen benimsenip ezberlemesinde büyük rol oynamıştır. Kamu’nun üslubu için Behçet Kemal Çağlar, şunları söylemektedir:

*“Ankara’ya Paris’teki sanat cereyanlarından ilham almış yeni bir sanat hamlesiyle döndü. Anadolu insanının bütün duyguları ve özellikleriyle, geniş geniş, uzun uzun portresini çizmiş olmak için “Taştan Onbaşı” diye bir destan denemesine başlamıştı. Beğendiği Fransız şairlerinden zaman zaman manzum tercüme yapıyordu. Son yıllarda şiir yazarların belki en duru, temiz bir dil kullananı olan Kemalettin Kamu, bunu da yeter bulmuyor; Türkçeyi bütün çakıllarından ayıklanmış, bütün bulanıklığından kurtulmuş arı bir dil yapmak işine katılarak Dil Kurumunda terimler kolunda vazife almış bulunuyordu.”*⁷⁷

Onun Türk diline olan aşkı yalnızca şiirlerinde değil; Türk Dil Kurumu’nda yaptığı uzun çalışmalardan da anlaşılmalıdır. İsmail Hakkı Baltacıoğlu, Kamu’nun Türkçeye olan düşkünlüğünü şöyle dile getirmektedir:

“Kamu, Türk diline inanıyordu. Bu inancı, herhangi geveze romantik insanınki değildi. Günah işlemeyen, sevap kazanan, Hac yolunda hastalanarak ölen insanınki gibi, dinli bir inançtı.”

⁷⁵ **Kimşesizlik**, Türk Yurdu, C. 5-25, S. 31, Ankara, Temmuz 1930, s. 5.

⁷⁶ **Hicret Akşamları**, Rifat Necdet Evrimer Neşri, Üçler Basımevi, İstanbul, 1949, s. 120.

⁷⁷ Behçet Kemal Çağlar, “Kemalettin Kamu”, **Çınaraltı Dergisi**, 21 Nisan 1948, İstanbul, s. 4.

Kamu'daki ödev töresi ancak büyük inanıcılarda görülen soydandı. Unutmak istediği büyük bir acıdan kurtulmak ister gibi gece gündüz çalışıyordu, tatlı canına kıyıyordu. Belki de bu devrim uğruna ölenlerdendir. Sözlerle, terimlerle çalışma işi öldürücüdür."⁷⁸

Necmettin Esin'in bir makalesinde şairin dili için şunları söylemektedir:

"Yüzlerce sepetten bir damla gül yağı çıkarırcasına birkaç kelimeden büyük manalar ve yüksek heyecanlar çıkarır. Onun sağlam bir kültürü, ince bir sezisi ve çok içli bir gönlü vardı. Türkçesi, çağın yaşça kendisinden küçük ve büyük şairlerimizi aşacak kadar sade ve güzeldir. Kelimeleri ev içinden, halkın dilinden seçmiştir. Öztürkçe, güzel Türkçe diyoruz. Şiirlerinin üzerinden elli yıla yakın bir zaman geçti. Onlar bugün yazılmış sade, açık ve güzeldir. Denilebilir ki Türkçemizin belli başlı mimarlarından."⁷⁹

Kamu'nun şiirlerine baktığımızda bu sadelik ve duruluk hemen göze çarpar. Aruz vezniyle yazdığı eserleri dışında kalanlar, hep bu yalınlıkve anlaşılabilirlik üzerinde oluşturulmuştur. Bazen bu sadelik içinde oldukça hoş ifadeler yer alır:

*Düşündüm huzurunda
Ebedi bir akşamın*⁸⁰

"Bingöl Çobanları" ve "Zaman İçinde" de olduğu gibi bazı şiirlerde de dilin saflığı, etkileycilikle birleşir:

*Allah'ım ne bunaltıcı, ne boğucu bir gece...
Gözlerimi bulutlandı arabaya binince.
Karanlıkta kaçıyoruz, çoğalıyor korkumuz,
Umulmadık bir felaket geçiriyor ordumuz.
Fakirleri yalın ayak, zenginleri atında,
Yollar uzun bir inilti yıldızların altında.*⁸¹
*Dün koyu gölgeleri
Üzüntülü bir ömrün;
Beni bana benzeten,
Bütün benim olan dün.
Çağırıcı ses veren
Derin bir kuyu gibi,
Yıkılmış kenarları,
Çekilmiş suyu gibi.
Ve bu harabezarın
Yanı başında yarın,
Gülüyor acı acı.*⁸²

Aruz vezniyle yazdığı eserlerin ise şairin sadelik anlayışına uymadığını söylemek mümkündür. Kamu, şiire aruz vezniyle başlamıştır ve bu şiirlerinde divan şiiri havası hakimdir. Aruzlu eserlerinde dil, bazen akıcılıktan ve etkileycilikten uzak, yapmacık bir hal almaktadır. Bunun en iyi örneğini "Tâkip" adlı eserde görmekteyiz:

*Rast geldim o dilber kıza görmüştüm esasen,
Tül perdeli bir pencereden baktığı akşam!..*

⁷⁸ İsmail Hakkı Baltacıoğlu, "Kemalettin Kamu", *Türk Dili Dergisi*, C. I, S. 8, Ankara, 1952, s. 446.

⁷⁹ Necmettin Esin, "Şair Kemalettin Kamu", *Milli Eğitim Dergisi*, Ekim-Kasım-Aralık, S. 31-32-33, Ankara, 1985, s. 20.

⁸⁰ *İzmir Yollarından Son Mektup*, Anadolu'da Yenigün, Y. 3, S. 235/610, Ankara, 16 Mayıs 1337/1921, s. 1.

⁸¹ *Bingöl Çobanları*, Rifat Necdet Evrimeri Neşri, Üçler Basımevi, İstanbul, 1949, s. 90-91.

⁸² *Zaman İçinde*, Varlık, 15 Temmuz 1933, C. 1, S.1, 1933, s. 1.

“Takip edeyim” hükmü kopup geldi içimden,
Ta ruhumu şimşeklerin yaktığı akşam.⁸³

“Lâle Devri İçin”de ise biraz daha oturmuş bir üslup görülmektedir:

Lâleler, güller açılmış, pembe, üryan bir bahar,
Bîbedel sâkilerin meftunu olmuş bir diyar;
Neş’eden, peymaneden sermest olan bir şehriyar,
Defneden dallarla handan şahnişinler kalmamış!⁸⁴

“Hicret Akşamları”nda üslup iyiden iyiye ağırlaşmış, dil sadelikten ve konuşma dilinden uzaklaşmıştır:

Genişçe bir ova, akşam yakın... Fenerlerini
Yakar yavaş yavaş artık sema-yi hüznalud;
Yavaş yavaş gecenin esneyen nefeslerini
Emer nesim ile mütez muhit-i namahdud.

Sükun içinde zamanın medid ve biinsaf,
Öpüşleriyle buruşmuş, yıkık dökük evler,
Sükun içinde demin fevk-i aşiyani tavaf
Eden ve mersiyeler söyleyen şu leylekler.⁸⁵

Kemalettin Kamu’nun şiirlerinin dikkat çekici özelliklerinden biri, eserin tamamı için kesin bir hükümde bulunmanın zorluğudur. “Ürperme” şiiri örneğinde net olarak görülebileceği gibi, hoş bir biçimde başlayan eser, sonradan basitleşebilmektedir:

Çatladı sanki tavan, esnedi döşemeler,
Karıştı canıma can duygularım:
Merdiven başında gidip gelmeler,
Bana getirmeyin ölümden haber.
Ne kızım var arkamda, ne karım,
Sardım samanımı, attım sapımı
Dişim, tırnağımla kurdum yapımı,
Vurma pencereme, çalma kapımı,
En güzel eserim alacak yarım.⁸⁶

Güzel başlayan şiirin devamı böyle gelirken son iki mısra da belki de bu şiirin içinde eğreti duran ama Kamu’nun unutulması mümkün olmayan iki mısrası vücut bulur:

Daha yazmadım onu, yazmaya takatim yok,
Her mısrası bir alev, her kafiyesi bir ok!⁸⁷

Kemalettin Kamu’nun eserlerinde kimi zaman bu yalınlığın şiiri basitleştiren, onu sıradanlaştıran bir etken haline gelebildiğini de eklemek yerinde olacaktır:

Emelin ölçüsüz, cesaretin çok,
Sanki boşluklara atılmış bir ok,
Önünde dağların karanlığı yok,

⁸³ **Tâkip**, Rifat Necdet Evrimeri Neşri, Üçler Basımevi, İstanbul, 1949, s. 116.

⁸⁴ **Lâle Devri İçin**, Rifat Necdet Evrimeri Neşri, Üçler Basımevi, İstanbul, 1949, s. 117.

⁸⁵ **Hicret Akşamları**, Rifat Necdet Evrimeri Neşri, Üçler Basımevi, İstanbul, 1949, s. 120.

⁸⁶ **Ürperme**, Oluş, S. 8, 19 Şubat 1939, Ankara, s. 120.

⁸⁷ **Ürperme**, s. 120.

Bulutlar başının üstünde değil.

*Motor gürültüsü olalı Şark'ın,
Ne can düşüncesi, ne evin, barkın,
Bayağı kartaldan odur ki farkın
Yuvan dağ başının üstünde değil.⁸⁸*

Aşağıdaki mısralar da bu konu için iyi birer örnek oluşturmaktadır:

*Dağlar ağaç dolu, ovalar yeşil,
Bu yolda konuşmak istemiyor dil,
Yelesi kabarmış atlarla değil,
Kötü bir trenle geçtim Tuna'dan.⁸⁹*

Şairin eserlerinde sıklıkla bir asker ağzıyla konuştuğunu duyarız. Bu asker de genellikle köyünden ayrılmış, sevdiklerinin hasretini çeken, vatansever bir gençtir. Bu açıdan bakıldığında şiirde geçen sözcüklerle, konuşan figür arasında bir tutarlılık olması gerekmektedir. Kamu'nun kimi eserlerinde bu tutarlılığı sağladığını ancak kimilerinde bazı farklılıklarla küçük çelişkiler oluşturduğu da dikkat çekicidir. “*İzmir Yollarından Son Mektup*” adlı şiirde askerin sevdiği kızın adının Hacer olması ve bazı deyimlere yer verilmesi köyünden ayrılan bir asker için oldukça uygun bir üsluptur. Özellikle şiirin son mısralarında bu uygunluk açık bir biçimde görülmektedir:

*Sütünden emeğinden
Ne verdinse helal et.
Söyle Hacer'e o da
Hakkını helal etsin,
Gönülcüğü dilerse
Başkalarına gitsin...
Ben ermeden murada
Ecel kırdı kolumu;
Artık beyhude yere
Beklemesin yolumu.⁹⁰*

Buna benzer bir başka şiir olan “*Memiş'ten Güllü*”ye de ise genel itibariyle bir tutarlılık gözlense de dörtlük sonlarında tekrarlanan “sevgilim” sözcüğü bu uyumu biraz bozmaktadır:

*Saldığın mektubu sevinçle aldım,
Şükrettim Allah'a pek çok sevgilim;
Okudum kokladım, bir zaman daldım
Tatlı hülyalara o dem sevgilim.⁹¹*

Kamu'nun üslubunda söylenmesi gereken en önemli unsurlardan biri de Türk şiirinde daha çok Mehmet Âkif'te görülen ‘tahkiye’ usulüne yer vermiş olmasıdır. Bu tür eserlerinde okura bir hikâye aktarılmaktadır ve bazılarında diyalogların kullanılması da dikkat çekicidir. “*Onbaşı Taştan*”, “*Bir Çocuk*”, “*Memiş'ten Güllü*’ye”, “*Dadaş*” ve “*Teessür*” gibi şiirlerini bu şekilde kaleme alan şairin “dedi ki, der ki, diyordu” şeklindeki kullanımlarına sıkça rastlamaktayız. “*Sen Benim Olamazsın*”, “*Hicret*”, “*Kış*”, “*Bir İhtiyar*”, “*Siperde Akşam*”, “*Çığıltı*” adlı şiirleri de bu şekilde kaleme alınmıştır.

⁸⁸ Hava Yolcularına, Varlık, S. 7, 15 Mart 1934, s. 1258.

⁸⁹ Tuna, Rifat Necdet Evrimer Neşri, Üçler Basımevi, İstanbul, 1949, s. 73.

⁹⁰ İzmir Yollarından Son Mektup, Anadolu'da Yenigün, Y. 3, S. 235/610, Ankara, 16 Mayıs 1337/1921, s. 1.

⁹¹ Memiş'ten Güllü'ye, Rifat Necdet Evrimer Neşri, Üçler Basımevi, İstanbul, 1949, s. 69.

Kemalettin Kamu'da var olan bir başka üslup özelliği de soru sorma yolunu denemiş olmasıdır. Şairin “*İzmir Yollarından Son Mektup*”, “*İzmir’e Tahassür*”, “*Bir Çocuk*”, “*Bir İhtiyar*”, “*Umut*”, “*Hazan Yolcusuna*”, “*Tuna*”, “*N’oldu*”, “*Havada Esen*” gibi eserlerinde bu özelliği görmek mümkündür. Bütün bunların yanı sıra Kamu'nun birçok şiirinde birbirine benzer sözcük ya da sözcük grubunu hatta kimi zaman cümleyi kullandığının da altını çizmek gerekmektedir. *Gurbet* adlı şiirin ilk dörtlüğünde geçen “Hepsi bana yabancı” mısrası “*Ana Vatan Şairi*”nin üçüncü bölümünde de aynen tekrar edilmektedir:

*Ne Mısır yıldızları,
Ne Suriye kızları,
Hepsi bana yabancı,
Bana derler ana vatan şairi.*⁹²

Şairin üslubunda ilgi çeken bir diğer taraf da ‘gönül’ sözcüğünü oldukça fazla kullanmasıdır. Öyle ki hemen her şiirinde kullandığı bu sözcüğe aynı şiirde iki defa yer verdiği bile olmuştur. ‘Gönül’ kelimesi Kamu için “*Kitâbe*”, “*Sen Benim Olamazsın*”, “*Bingöl Çobanları*”, “*İstiklal Ordusu Şehitlerine*” şiirlerinde olduğu gibi genellikle bir mekânı karşılamaktadır. Bu şiirlerde ‘gönül’ çoğu zaman bir mezar, bazen de yayla ya da iklim olabilmektedir.

Kemalettin Kamu'nun hece veznine geçtikten sonra kaleme aldığı eserlerin hepsinde bulunan özellik, kullanılan dilin yalın, akıcı ve anlaşılır olmasıdır. Onu ‘vatan şairi’ yapan etkenlerin başında da bu özelliği gelmektedir. Türk dilinin gelişmesi, yabancı sözcüklerden arınması için gece gündüz demeden çalışan şair, eserlerini de bu çerçeveye içine oturtmuş ve kendi şiir dilini mümkün olduğu kadar yalınlaştırarak duru, temiz bir Türkçe ile yazmıştır. Eserlerini her ne kadar sınırlı bir sözcük dağarcığı ile yazmış olsa da onun Türk şiirine yaptığı katkılar göz ardı edilemez.

Sonuç

Türk edebiyatında “vatan şairi” ya da “gurbet şairi” olarak anılan/bilinen Kemalettin Kamu'nun şiirleri, gerek imaj gerekse dil ve üslup açısından belli bir dönemi yansıtmaktadır. Bu dönem, Türk milletinin kurtuluş mücadelesi verip sonrasında yeniden canlanma, bir diriliş çabasının görüldüğü yıllardır. Kısa ömrünün elverdiğince, hem siyasî hem edebî alanda kendini milletin bir hizmetkârı olarak görüp bu yönde yaşayan Kamu, şiirleriyle bir döneme ışık tutmuştur. Özellikle imajlar incelendiğinde, Kamu'nun en basit şiirinde bile bazen derin manalar içeren imajların olduğunu fark etmekte ve son zamanlara doğru yazdığı eserlerinde artık edebî olgunluğa erişen bir Kemalettin Kamu'nun varlığını hissettirdiğini görmekteyiz. Eserlerinde daha çok zaman kavramı ile ilgili imgeler oluşturan Kamu, renk ve ses ile ilgili olanlarının yanı sıra dokunsal imajlara da ağırlık vermiştir. Şiirlerinde “yalnızlık” duygusunun sıkça sezildiği Kamu'nun, bu kavram ile ilgili yalnızca bir tane imgeye yer vermesi de dikkat çekici bir husustur.

Kemalettin Kamu belli bir şiir anlayışı çerçevesinde eserlerini kaleme almıştır. Bu anlayış, onun vatan ve millet sevgisi alt yapısına dayanmaktadır. Bu nedenle şiirlerini bazen Türk milletine çağrı yapmak, bazen askeri coşkulandırmak/heyecanlandırmak amacıyla yazmıştır. Böyle bir anlayışın gerektirdiği dil ve üslup da elbette halkın anlayabileceği sadelikte, duru bir Türkçe ile mümkündür. Kamu, şiirlerini Anadolu'nun en ücra köşesindeki köylüye kadar herkesin anlayabileceği bir dille vücuda getirmiştir.

⁹² *Anavatan Şairi*, Rifat Necdet Evrimer Neşri, Üçler Basımevi, İstanbul, 1949, s. 95.

KAYNAKÇA

A. Kemalettin Kamu'nun Şiirleri

- Akdeniz'den**, Ülkü, C. 1, S. 6, Temmuz 1933, s. 431.
- Ana Vatan Şairi**, Rifat Necdet Evrimer Neşri, Üçler Basımevi, İstanbul, 1949, s. 95.
- Baharda Tabiat**, Rifat Necdet Evrimer Neşri, Üçler Basımevi, İstanbul, 1949, s. 97.
- Bahtiyarlık**, Varlık, S. 22, 1 Haziran 1930, Ankara, s. 4.
- Benim Aşkım**, Rifat Necdet Evrimer Neşri, Üçler Basımevi, İstanbul, 1949, s. 97.
- Bir Bahar Akşamı**, Ülkü, C. 9, S. 106, 16 Şubat 1946, s. 4.
- Bingöl Çobanları**, Rifat Necdet Evrimer Neşri, Üçler Basımevi, İstanbul, 1949, s. 90-91.
- Çığıltı**, Rifat Necdet Evrimer Neşri, Üçler Basımevi, İstanbul, 1949, s. 101.
- Dadaş**, Rifat Necdet Evrimer Neşri, Üçler Basımevi, İstanbul, 1949, s. 75.
- Dumlupınar Yolunda**, Çığır, 11. Yıl, S. 128, Ankara, 1943, s. 19.
- Enginde Hatıralar**, Türk Yurdu, C. 4-24, S. 30-224, Ankara, Haziran 1930, s. 3.
- Ferâgat**, Fikirler, C. 1, S. 6, 10.09.1927, İzmir, s. 4.
- Gurbet Geceleri**, Genç Yolcular, C. 1, S. 3, 1920, s. 37.
- Güz**, Kalem Dergisi, S. 9, 1 Şubat 1939, Ankara, s. 99.
- Havada Esen**, Rifat Necdet Evrimer Neşri, Üçler Basımevi, İstanbul, 1949, s. 101.
- Hava Yolcularına**, Varlık, S. 7, 15 Mart 1934, s. 1258.
- Hicret**, Anavatan Mecmuası, Y. 1, C. 1, S. 1, 1922/1338, s. 2.
- Hicret Akşamları**, Rifat Necdet Evrimer Neşri, Üçler Basımevi, İstanbul, 1949, s. 120.
- İrşat**, Genç Yolcular Dergisi, C. 1, S. 1, 1 Kanunievvel, 1919, s. 10.
- İstanbul Kızına**, Varlık, S. 2, 1 Ağustos 1933, s. 4.
- İzmir**, Rifat Necdet Evrimer Neşri, Üçler Basımevi, İstanbul, 1949, s. 119.
- İzmir Yollarında**, Anadolu'da Yenigün, Y. 3, S. 235/610, Ankara, 16 Mayıs 1337/1921, s. 1.
- İzmir Yollarından Son Mektup**, Anadolu'da Yenigün, Y. 3, S. 235/610, Ankara, 16 Mayıs 1337/1921, s. 1.
- Karadeniz**, Şadırvan, C. 1, S. 14, Temmuz 1949, s. 8.
- Kara Gün Yaşları**, Rifat Necdet Evrimer Neşri, Üçler Basımevi, İstanbul, 1949, s. 113.
- Kış**, Rifat Necdet Evrimer Neşri, Üçler Basımevi, İstanbul, 1949, s. 98.
- Kimsesizlik**, Türk Yurdu, C. 5-25, S. 31, Ankara, Temmuz 1930, s. 5.
- Kitâbe**, Türk Yurdu, C. 2, S. 8, Mayıs 1341/1926, s. 144.
- Lâle Devri İçin**, Rifat Necdet Evrimer Neşri, Üçler Basımevi, İstanbul, 1949, s. 117.
- Memiş'ten Güllü'ye**, Rifat Necdet Evrimer Neşri, Üçler Basımevi, İstanbul, 1949, s. 69.

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 7/1 Winter 2012

- N'oldu**, Varlık, S. 9, 15 II. Teşrin, 1933, s. 1.
- Sen Benim Olamazsın**, Rifat Necdet Evrimer Neşri, Üçler Basımevi, İstanbul, 1949, s. 117.
- Seneler**, Fikirler, C. 1, S. 8, İzmir, 10 Teşrinievvel 1927, s. 5.
- Tâkip**, Rifat Necdet Evrimer Neşri, Üçler Basımevi, İstanbul, 1949, s. 116.
- Tek Adam**, Rifat Necdet Evrimer Neşri, Üçler Basımevi, İstanbul, 1949, s. 99.
- Tuna**, Rifat Necdet Evrimer Neşri, Üçler Basımevi, İstanbul, 1949, s. 73.
- Türk'ün İlahisi**, Büyük Mecmua, No: 11, 15 Eylül 1919 Perşembe, s. 125.
- Umut**, Şadırvan, C. 1, S. 13, 24 Haziran 1949, s. 1.
- Ürperme**, Oluş, S. 8, 19 Şubat 1939, Ankara, s. 120.
- Yeter ki**, Rifat Necdet Evrimer Neşri, Üçler Basımevi, İstanbul, 1949, s. 74.
- Yurda Dönüş**, Türk Yurdu, C. 5-25, S. 31, Temmuz 1930, Ankara, s. 5.
- Zafer**, Yolların Sesi, S. 11, İstanbul, Eylül 1933, s. 228.
- Zaman**, Varlık, 15 Temmuz 1933, C. 1, S. 1, 1933, s. 228.
- Zaman İçinde**, Varlık, 15 Temmuz 1933, C. 1, S.1, 1933, s. 1.

B. Faydalanılan Diğer Kaynaklar:

- AYTAÇ Gürsel, **Genel Edebiyat Bilimi**, Say Yayınları, İstanbul, 2009.
- BALTACIOĞLU İsmail Hakkı, "Kemalettin Kamu", **Türk Dili Dergisi**, C. I, S. 8, s. 444-447, Ankara, 1952.
- ÇAĞLAR Behcet Kemal, "Kemalettin Kamu", **Çınaraltı Dergisi**, s. 4-5, İstanbul, 21 Nisan 1948.
- ESİN Necmettin, "Şair Kemalettin Kamu", **Milli Eğitim Dergisi**, Ekim-Kasım-Aralık, S. 31-32-33, s. 20-24, Ankara, 1985.
- GÜZEL Murat, "Varoluşumuzdaki Yırtık: Günümüz Şiirinde İmgenin Yeri", **Dergah Dergisi**, C. XVI, S. 190, s. 9-11, İstanbul, 2005.
- İLHAN Atilla, **Elde Var Hüzün**, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul, 2005.
- ÖZDEMİR Emin, **Eleştirel Okuma**, Bilgi Yayınları, İstanbul, 2005.
- UÇ Himmet, "Ahmet Kutsi Tecer'in Şiirlerinde İmajlar", **Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi**, C. 3, S. 12, (s. 1-10), Bahar 2005. (www.e-sos-der.com).
- ULAĞLI Serhat, **İmgebilim "Öteki"nin Bilimine Giriş**, Sinemis Yayınları, Ankara, 2006.
- WELLEK-WARREN, **Edebiyat Teorisi**, Çeviren: Ömer Faruk Huyugüzel, Akademi Kitabevi, İzmir, 2005.